

GEVORMD, VERVORMD OF HERVORMD?

Een pleidooi voor levend leren.

N.a.v. een bezoek aan het Filosofisch café in Dronten. 23 februari 2023

Prachtige avond. Veel publiek in de zaal. Jan Bransen presenteert de achtergrond van zijn boek: *Gevormd of vervormd?* En dat is interessant, ook, vooral ook, voor mij, want het is heerlijk om een hoogleraar te horen betogen dat Leren en Leven bij elkaar horen, met elkaar verbonden horen te zijn. Dank!

De avond vond plaats op de Warmonderhof. De biologisch dynamische landbouwopleiding in Nederland. Een prachtige warme zaal en entourage om van gedachten te wisselen over de toekomst.

Lange tijd werk ik mee aan Bureau Levend Leren, en daar baseren we ons op eigen ervaring en gezond verstand, leren dat je je hele leven niet vergeet, leren in en door het werk, leren dat kinderen en hun leraren raakt, dat motiveert en inspireert, leren dat vertrekt vanuit het dagelijks leven van de kinderen, leren voor en door het leven, binnen en buiten de school, voor nu en later. Levend Leren dus. 'Pour la vie, par la vie en par le travail' is het motto. Ontleend aan de pedagogie die werd ontwikkeld door de Franse pedagoog en schoolmeester C. Freinet. Een in Nederland minder bekende onderwijsvernieuwer, reformpedagoog, die thuishoort in het rijtje: Petersen (Jenaplan), Parkhurst (Dalton), Steiner (vrije School), Montessori.

Freinet zijn werk is inmiddels in Nederland vertaald beschikbaar. Ik zal het niet laten een klein stukje uit een column van Freinet te citeren, met name omdat het zo mooi past bij de Warmonderhof: hier worden immers de beste boeren van de toekomst opgeleid.

Veefokkers en opvoeders

Ik beklaag de veehouders – zoals men veeboeren tegenwoordig noemt – met hun dieren, opgesloten in stallen die ze pas verlaten wanneer ze naar het slachthuis gaan. Nou ja, niet dat ze te lijden hebben! Hun ruiven zijn altijd ruim gevuld met enorme massa's gras en hooi. Want bij het vullen van de pens gaat het om kwantiteit, nietwaar? Enige nog niet volledig aangepaste dieren, die hun portie met grote tegenzin naar binnen werken, worden lekker gemaakt met zout en lijnkoeken... Ze moeten natuurlijk

wel eten wat de pot schaft! Zij hebben verdomme niks te kiezen! Als de spijsvertering moeilijk verloopt, schrijft de wetenschap een uitstekend middel voor dat, verdund met water, alle problemen voorkomt. En waarachtig, de dieren geven een heleboel melk; alleen, na drie jaar beginnen ze te sukkelen en gaan ze dood, volledig uitgemolken. Zulke zorgen heb ik niet. Ik weid mijn dieren in grazige weiden. Ze hebben honger, dat is normaal; ze zijn kieskeurig, dat is ook normaal. Ze krijgen een glanzende vacht, zitten goed in het vlees, wat al even normaal is. Ik hoef alleen maar te zorgen voor weiden en veiligheid.

Ik beklaag de onderwijzers die slechts veehouders zijn en die pretenderen dat ze hun kinderen, ondergebracht in ruimtes waar ze gelukkig maar enkele uren per dag verblijven, didactisch en wetenschappelijk verantwoord behandelen. Hun voornaamste zorg is de kinderen een massa kennis te laten opnemen die de volgepropte hoofden tot walgens toe vullen. Hun truc is de kinderen lekker maken door een aantrekkelijke verpakking, plus medicatie die geschikt is om de opgenomen begrippen verteerbaar maken.

Bewaar bij jullie kinderen de natuurlijke honger. Laat ze zelf hun voedsel kiezen uit een rijke en behulpzame omgeving die jullie voor hen inrichten. Jullie zijn opvoeders.

C. Freinet Mathieu aan het woord (blz 78, 79)

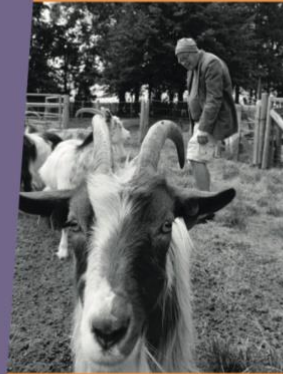
Denk niet dat deze schoolmeester niet meer kon dan columns schrijven: zijn pedagogisch hoofdwerk de *Pedagogie van het werk* sluit af met: 'School door het leven, voor het leven, door het werk'. Daarvoor 375 bladzijden met een uitgebreide en beredeneerde onderbouwing van zijn visie op onderwijs.

Ik heb het in mijn onderwijsloopbaan als schoolmeester, directeur, opleider, onderzoeker en ontwikkelaar nooit anders gezien en ervaren als leven en leren zijn twee zijden van dezelfde medaille.

Elke week schrijven we een tekst. We hebben geen taalboekjes. Die tekst gaat over...het kan van alles zijn. Want de tekst is een vrije tekst. Ook de vorm. Ook de lengte. Maar als groep luisteren we naar elkaars verhalen. Kiezen er eentje uit. Die maken we perfect en die publiceren we. Dat schrijven, bespreken en uitgeven geeft altijd aanleiding tot vragen: wat is een goede titel? Waarom moet ik word met en d? Kunnen we ook een ander woord bedenken voor wappie? Kan het korter? En waar moet een goede titel eigenlijk aan voldoen? En daarmee laden we ons programma: doelen ontstaan werkendeweg, we werken en leren proefondervindelijk.

De minister Dennis Wiersma heeft zorgen over de kwaliteit van het onderwijs. Ik citeer uit zijn kamerbrief van mei 2022: 'Nationale en internationale peilingsonderzoeken – zoals Peil.onderwijs, PISA, TIMMS, PIRLS en ICCS – laten een gedifferentieerd, maar over het algemeen dalend beeld zien van de prestaties op de basisvaardigheden, met uiteenlopende oorzaken. Dit beeld wil ik niet accepteren'.

De Freinetbibliotheek 13

C. FREINET

Mathieu aan het woord

Het gaat niet alleen om taal en rekenen, maar ook digitale geletterdheid en zelfs burgerschap zullen de komende jaren onder het scherpe vergrootglas van de inspectie worden gelegd!

In het onderwijs waar ik aan werk is burgerschap vanzelfsprekend. Want je praat met elkaar, hebt het over onderlinge relaties, over het werk dat je wilt gaan doen, over de inrichting van je leeromgeving. Denk niet dat die vergaderingen alleen in de bovenbouw kunnen. Ook kleuters kunnen en willen dat. Kinderen zijn samen met de leraar verantwoordelijk. Voorzitter, aantekeningen, en elke groep heeft geld. Geld om weg te geven, te gebruiken, te investeren.... De bal is lek. Er moet een nieuwe komen. Die kopen we. Maar waar, welke, hoeveel kost dat... en wie heeft die bal gemaakt? Plastic of leer?

Dat is levend leren. Het boeit kinderen en leraren. En het levert veel op! Het gaat telkens door, Je blijft schrijven, fouten maken, je blijft je ontwikkelen, soms iets langzamer, dan weer supersnel.... Je blijft nadenken, werken. Ook voor- en na school.

Wat is nu een goede stelling om te bespreken in het perspectief van het boek en de boodschap van Jan Bransen? Een stelling is als een titel: aansprekend, past bij de inhoud, daagt uit, en is vooral niet te lang.

Zoiets? 'Niet alleen de visie en de uitgangspunten van de reformpedagogen, in het bijzonder die van Célestin Freinet, maar ook de realisatie daarvan in technieken en werkwijzen voor levend leren moeten verkend en beproefd worden om het vervormde onderwijs nieuw leven in te blazen.'

Dat kan beter. Nog een keer:

*Als we beter hadden geluisterd naar de reformpedagogen begin vorige eeuw had Jan Bransen 100 jaar later geen boek kunnen schrijven met de titel: *Gevormd of vervormd. Een pleidooi voor ander onderwijs.**

Nog puntiger?

Een nieuw onderwijsbestel baseert zich op de visie en werkwijzen van de reformpedagogen, in het bijzonder op die van Célestin Freinet.

Het was een leuke avond daar in Dronten.

Jimke Nicolai